

Samstarv heldur enn spjading

Oddagrein

NÚ finga vit loksins nógv umrøddu Komm-unuloysnina. Sambart hesi loysn skulu allar føroysku kommunurnar sleppa umleið 100 mill. kr. lættari um árið komandi árin. Avtalan við kreditorarnar tryggjar kommununum hetta og tað skuldi so aftur gjørt, at ráð eru til at lækka skattin, sum so mong av okkum hava biðað eftir.

NÚ kommunuloysnin er komin undir land, so frættist, at einstakar kommunur kortini ikki vilja ganga við til hana fyrr enn tær hava fingið uppfyllt ávis serynski. Hetta kann tianverri ikki sigast at vera annað enn so serføroyskt: at vit hava so illt við at taka tøk saman og at tað so oftani verður arbeitt í sjálvdrátti.

VIT skulu ikki her gera viðmerkingar til smálutirnar í avtaluni ella um tørvin hjá teimum einstøku kommununum, men bert áðan, at tað hevur stóran skund at fáa eina loysn á skuldarspurninginum hjá føroysku kommununum. Tað eru heldur ikki bara føroysku kommunurnar, sum hava brúk fyri eini loysn, eisini stóru kreditorarnir í Føroyum eitt nú Føroyabanki og Tryggingin hava nógv pengar standandi úti hjá kommununum. So eisini fyrri innanlands peningakerivið- og -renslid hevur ein kommunuloysn skund. Tað er líkasam at alt hevur verið læst fæst, tí vit ikki hava fingið eina loysn á kommunuskuldini. Dømini um hetta eru mong. Eitt nú hevur verið biðað eftir hesi loysn í Sandoyinni fyrri at kunna lata røktarheimini upp har. Landsstýrið hevur jattað pengar til raksturin, men tó treytað av, at kommunurnar eru við. Hesum hava tær ikki kunnað gingið á mæti fyrr enn kommunuloysnin kom upp á pláss. Og soleiðis kundu verið nevnd mong dømi um, at tørvandi loysnin á kommunuskuldini hevur líkasam lagið arbeiði og menningina í fleiri av kommunum lamið.

TÍ er tað so mikið meira spell nú at frætta, at ávisar kommunur bráðliga eru farnar at seta nýggj krøv við tí úrsliti, at øll loysnin dettur á gólv. Vilja vit tvihalda um, at talið á kommunum skal vera so stórt sum í dag, so mugu vit so sanniliga eisini taka okkum saman og góðtaka, at tað verða gjørdar felagsloysnir í bæði góðum og ringum tíðum. Annars heldur bara alt uppat. Og royndirnar hjá ávisum kommunum nú at seta kila í eina felagsloysn kann rætt og slætt ikki góðtakast.

LEGGJA vit so leiðina inn um tinggátt, so tað tað ikki mætari út, enn at har ræður sama skil, hóast vit hava fingið nýggja stýrisskipanarlóg. Ístaðin fyrri at royna at fáa sum frægast burtur úr halda andstöða og samgongu fram við at "kriggjast". Ein hevði annars vónir um, at hesar ringu tíðirnar finga samgongu og andstöðu at virka saman til landsins frama.

Sosialurin

Vilhelm Johannesen í javnaðarflokkinum:

Vit mugu tryggja okkum søgulig tøl í altjóða sjógvi

- Tað er at fegnast um, at fiskastovrnarnir hava framgongd, og at okkara fiskivinna gerst meira fjøltáttad, men meira má gerast fyrri at tryggja okkum og varðveita okkara rættindi í altjóða sjógvi, segði Vilhelm Johannesen, framsøgumaður javnaðarflokksins, tá hann greiddi frá uppskotinum til fíggarløgtingslóg fyrri næsta ár

Harra formaður!

Tað er 1. viðgerð av lögtingsmáli nr. 9/1995: Løgtingsfíggarlóg 1996. Málið er lagt fyrri tingið av landsstýrinum (Jóannes Eidesgaard, landsstýrismanni) tann 30. september 1995.

Líta vit at høvuðstølunum á fíggarlógarruppskotinum, so siggja vit, at samlaðu inntøkurnar á uppskot landsstýrisins eru 2 milliardir 581 milliónir og 200 túsund krónur. Samlaðu útreiðslurnar eru 2 milliardir 638 milliónir og 771 túsund krónur. Hetta gevur eitt hall uppá 121,5 milliónir krónur. Tað má sigast at vera eitt frálíkt úrslit, tá hugsað verður um, at fyrri fjóra árum síðani var hallið á fíggarlógini 572 milliónir krónur. Hetta var í fíggarárinum 1992.

Verða hesi høvuðstølini á ávíkavist inntøkusiðuni og útreiðslusiðuni samanhlidn við tølina á galdandi fíggarlóg, so siggja vit, at inntøkurnar eru mettar umleið 35 milliónir krónur hægri og útreiðslurnar umleið 27 milliónir krónur lægri. Hetta gevur sum nevnt eitt hall uppá 121,5 milliónir. Á verandi fíggarlóg varð roknað við einum halli uppá 209 milliónir krónur. Men helst verður hallið í 1995 nakad minni, enn roknað varð við, tá fíggarlógin varð viðgjørd og samtykt seinst í 1994.

Á inntøkusiðuni hava vit tryðt javnt stór inntøkutøl. Hesi eru: Gjældini frá danska rikisskassanum 860,3 milliónir krónur, toll-, nýtslu- og framleiðslugjöld 824,5 milliónir og inntøkuskattir 821,3 milliónir krónur. Av øðrum inntøkum kunnu nevast reintuinntøkurnar uppá 38,5 milliónir, partur av avlopi tjóðbankans 20 milliónir og onnur gjöld 14,7 milliónir krónur.

Í hesum tølum er ein harmiligr broyting hend. Fyri nokrum árum síðani vóru gjældini frá danska rikisskassanum triðstørsta talið á inntøkusiðuni. Í dag eru hesi gjöld okkara størsta inntøka. Og hetta kemst ikki av, at rikisskassagjældini eru hekkad nakad munandi, men orskina finna vit í tí, at inntøkuskattirnir eins og toll-, nýtslu- og framleiðslugjöldini eru vorðin nógv minni. Hetta

er sjálvandi ein beinleiðis avleiðing av kreppuni.

Taka vit so tølina á útreiðslusiðuni, siggja vit, at tann størsta einstaka jättanin fer til almanna- og fíggarlógini. Til hetta endamál mælir landsstýrið til at jätta 785,2 milliónir krónur. Í nógv ár hava almanna- og fíggarlógini átt ta størstu jättanina á fíggarlógini. At henda jättanin framvegis er tann størsta einstaka jättanin, er eitt prógv um, at javnaðarflokksins stríð til at varðveita vælferðarsamfelagið í hesum kreppumerktu árum, ikki hevur verið til fánýtis.

Tað verður sagt, at almanna- og fíggarlógirnar frá 1959 – lógirnar um fólka-, avlams- og einkjupensjón og lógirnar um almenna forsong og barnafor-song – eru tær størstu sosialu framstignini, sum føroyingum hava verið fyrri nakrantíð. Og hetta var úrslitið av áhaldandi stríði frá javnaðarflokksins síðu í meira enn 30 ár. Men í dag mugu vit tviðri áðan, at vit eru eftirbátur á hesum øki, og at pensjónirnar eru væl lægri í Føroyum enn í okkara granna-

landum.

Ein ljósglotti er tó at hóma fyrri framman. Frá 1. januar 1997 fer Arbeidsmarknaðar-eftirlønargrunnurin (samhaldsfasti) at gjalda út eina f-skoytispenjón til øll tey, sum frammanundan hava rætt til fólkapensjón, og verður henda skipan, sum eisini er eitt úrslit av javnaðarflokksins politikki, søgd at vera tað størsta sosiala framstigið, síðani almanna- og fíggarlógirnar, id vórðu samtyktar og lýstar at gjalda frá árinum 1959.

Hetta iskoyti úr samhaldsfasta verður væntandi umleið 5.000 krónur til hvønn pensjónist um árið. T.v.s. at eini hjún koma at fáa umleið 10.000 kr. árliga. Sambært fylgisskjøluni til fíggarlógina er miðalveitingin til fólkapensjónistar 48.145 kr. um árið. Talan verður sostatt um eitt iskoyti svarandi til umleið ellagott og væl 10% av verandi veiting. Í síni tíð – í teimum góðu árunum – vildi javnaðarflokkurin seta inngjaldið til grunnin hægri og vildi hetta

eisini givið eitt munandi størri útgjald. Men politiskur meiriluti fekt ikki fyrri hesum.

Í dag loyva umstøðurnar ikki, at inngjaldið verður hekkad, men gerast tíðirnar betri, eiga vit at taka tann spurningin til viðgerðar. Um tíðirnar batna so mikið, at gjaldið til Arbeidsloysissskipanina kann lækka, at skatta- og avgjaldstrýstið annars kann lækka, skuldi grundarlag verið fyrri at hekkja gjaldið til Samhaldsfasta úr 1/2% upp í t.d. 1% frá hvørjum av ørtunum á arbeidsmarknaðinum.

Taka vit hini stóru tølina á útreiðslusiðuni, so eru rentuútreiðslurnar tann næststørsta jättanin við 503 milliónum krónum, og er hetta eisini ein óhugnaligr broyting í mun til fíggarlógirnar fyrri nokrum árum síðani. Størsti parturin av rentuútreiðslunum fer til danska rikisskassan. Tosað hevur verið um, nú samráðingar skulu verða millum dansku rikisstjórnina og landsstýrið, at fáa ein rentuskáa, soleiðis at møguleiki verður fyrri at lætta um hjá fólki, uttan at hallið á fíggarlógini gerst størri.

Hesum tekur javnaðarflokkurin dyggiliga undir við. Nú ein skipan er fingin viðvíkjandi kommunuskuldini, hava fleiri kommunur møguleika fyrri at lækka skattaprosentið, og kunnu vit so frá landspolitiskari síðu gera nakad eisini.

Framhald a' síðu 24

BINGOTØLINI
í dag

23 72